

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kristýna Halamová

Vývoj finanční správy na území České republiky

Bakalářská práce

Olomouc 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Vývoj finanční správy na území České republiky“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Újezdu dne 29. srpna 2018

Kristýna Halamová

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala svému vedoucímu panu JUDr. Pavlu Matouškovi za jeho čas, trpělivost a vzácné odborné rady.

Obsah

Úvod	5
1. Základní pojmy	7
1. 1. Vývoj	7
1. 2. Správa	7
1. 3. Stát	7
1. 4. Finanční správa a finanční úřad	8
1. 4. 1 Úřad	8
1. 5. Finance	9
1. 5. 1 Peníze	9
1. 6. Daň	9
2. Počátky finanční správy	11
2. 1. Období moderní správy v letech 1620 – 1848	11
2. 1. 1 Období vlády Marie Terezie a Haugwitzova reforma	12
2. 1. 2 Období vlády Josefa II. a Františka I.	13
2. 2. Období před světovými válkami 1848 – 1914	14
2. 2. 1 Finanční správa – organizace, pravomoc a působnost	15
3. Finanční správa v období 1. až 2. světové války	18
3. 1. Finanční správa v letech 1938 – 1945	19
4. Finanční správa v letech 1945 – 1989	21
5. Finanční správa po pádu komunistického režimu	24
5. 1. Organizace finanční správy od roku 1990 do roku 2011	24
5. 2. Finanční správa od roku 2013	25
5. 2. 1 Organizační řád Finanční správy ČR	26
6. Změny v praxi finanční správy v aktuální vývojové etapě	28
6. 1. Elektronická evidence tržeb	28
6. 2. Zajišťovací příkazy	29
Závěr	32
Použité zdroje	34
Monografie	34
Právní předpisy	34
Internetové zdroje	35

Abstrakt	36
Abstract	36
Klíčová slova	37
Keywords	37
Příloha č. 1	38
Příloha č. 2	39
Příloha č. 3	41
Příloha č. 4	43

Úvod

Téma Vývoj finanční správy na území České republiky jsem si zvolila proto, že bych v budoucnu ráda pracovala v některé z oblastí veřejné správy a také mě zajímá finanční správa samotná.

Na začátku své bakalářské práce, tedy v její první kapitole, bych vymezila některé základní pojmy, které by měl i oboru neznalý člověk alespoň trošku znát, jako například samotný pojem „správa“, „finance“, „daň“ a další pojmy. Následně rozdělím kapitoly do jednotlivých etap vývoje finanční správy.

V dalších kapitolách se proto přesunu k samotnému vývoji finanční správy na území České republiky až po současnost. Ve druhé kapitole nastíním počátky vývoje finanční správy. Ve svých zdrojích jsem se dopátrala více k období Bílé hory, proto se tedy budu snažit zachytit vývoj finanční správy podrobněji od roku 1620. V průběhu popisování období od roku 1620 do roku 1914 se pokusím zachytit druhy příjmů, vliv panovníků a jejich reforem na organizaci a kompetence orgánů pro správu příjmů/daní.

Ve třetí kapitole se budu věnovat změnám, které přišly po vzniku samostatného Československa až do roku 1945, přesněji do konce druhé světové války.

Čtvrtou kapitolu věnuji poválečnému období až do pádu totalitního komunistického režimu. Pátou kapitolu proto věnuji již demokratickému systému finanční správy, její nové právní úpravě a organizačnímu řádu.

V poslední, tedy šesté kapitole, bych se ráda zaměřila právě na současné dění, a to, jak finanční správa působí na veřejnost. V této kapitole bych také ráda věnovala pozornost současnému dění v oblasti finanční správy, jako jsou například elektronická evidence tržeb, zajišťovací příkazy a jejich problémy. Do Závěru práce bych ráda zapracovala i výsledek svého průzkumu veřejného mínění o Finanční správě České republiky.

Cílem mé práce je ukázat a vysvětlit rozdíly mezi dřívější a současnou právní úpravou. Pro srovnání právních předpisů použiji metodu de lege ferenda, srovnávání a analýzy. Dále chci ukázat souvztažnost mezi úkoly finanční správy s právními předpisy a organizací finanční správy, která má tuto realizaci plnit. Pro historický vývoj finanční správy využiji metodu popisnou s prvky analýzy. V závěru práce chci shrnout své poznatky z historického vývoje až po současnost.

Psaní bakalářské práce na zvolené téma mimo jiné beru jako přínosné pro zjištění a zobrazení toho, jak lidé vidí úředníky finanční správy, správu daní a samotnou finanční správu. Chci zjistit a ukázat, zda byla organizace finanční správy za první republiky hospodárnější

a efektivnější než dnes, dále také, zda je v dnešní organizaci více úředníků a jestli je v dnešní době organizace uspořádanější. Dále bych chtěla ukázat i efektivnost výběru daní a jejich správu jednotlivých etap v porovnání se současností, ale i kterým směrem se bude finanční správa vyvíjet do budoucna.

Pro sepsání bakalářské práce využiji ověřené zdroje, jako jsou zákony týkající se finanční správy a daní, literaturu o veřejné správě, finanční správě a její historii, ale také bych ráda využila internetové stránky Finanční správy České republiky a jiné internetové zdroje. Pro zjištění toho, jaké má veřejnost mínění o finanční správě, jejich úřednících apod., využiji nejen online dotazník, ale také osobní konzultaci a budu se snažit, abych se dotázala alespoň 30 osob.

Věřím, že při psaní své práce zjistím, jaké klady i zápory měla finanční správa v minulosti a čím by se dnešní finanční správa mohla inspirovat, případně i poučit. Sama zastávám názor, že člověk se chybami učí, a proto je snad znovu neudělá. Je s podivem, že jsou však situace, ve kterých chyby opakujeme a jako bychom se z historie nepoučili.

1. Základní pojmy

1. 1. Vývoj

„Pohyb od nižšího k vyššímu, jehož charakteristickým rysem je vznik nového a zánik starého.“¹ Proces, během kterého dochází ke změnám, nejlépe kupředu, aby se daný cíl, případně daná činnost zdokonaloval/a. Při tomto procesu dochází k posuzování minulosti, ze které se čerpá, a analyzuje se, zda by bylo potřeba něco vylepšit, případně něco zrušit do budoucna. V posledních letech je například technologický vývoj velice rychlý. Ale nikdy si nemůžeme být jisti, zda jde právě o vývoj správným směrem, to se vždy dozvíme až postupem času.

1. 2. Správa

„Správa je vedení, nebo řízení záležitostí. Rozeznáváme veřejnou správu – správa veřejných záležitostí ve veřejném zájmu a soukromou správu.“²

Veřejná správa – Veřejná správa bývá chápána jako služba veřejnosti, hájí tedy zájmy celého státu. Dělíme ji na **státní správu**, která je vykonávána státními orgány v rámci jejich působnosti a pravomoci. Jejím prostřednictvím stát vykonává státní politiku a hájí zájmy státu. A dále máme **samosprávu**, která je vykonávána orgány veřejnoprávních korporací, což jsou například obce a kraje. Samospráva je na rozdíl od státní správy vykonávána samostatně, subjekty nejsou podřízeny vyššímu úřadu, proto nelze do činnosti samosprávy zasahovat, ani jinak kontrolovat – pouze omezeně.³

Soukromá správa – Soukromá správa je naopak vykonávána v zájmu soukromém, tedy soukromoprávními subjekty sledujícími svůj vlastní cíl. Osoby mohou činit vše, co není zákonem zakázáno.⁴

1. 3. Stát

„Stát je typem autority a demokratický stát lze nazvat stát s kontrolovanou autoritou.“⁵ Jde o organizované společenství osob, které žije trvale na určitém ohraničeném území. Stát se vyznačuje obyvatelstvem, státní mocí, právní subjektivitou, svrchovaností, ozbrojenou mocí a ohraničeným územím. Stát jakožto subjekt mezinárodního práva má své symboly, a to vlajku, hymnu, území, hlavní město, orgány moci a státní občanství.⁶ Organizace státu je dána územím,

¹ KOŽEŠNÍK, Jaroslav, ŠTĚPÁNEK, Miroslav. *Ilustrovaný encyklopedický slovník. III. díl Pro – ž*. Praha: ACADEMIA, nakladatelství Československé akademie věd, 1982. s. 834

² SCHELLE, Karel. *Základy správního práva a veřejné správy*. Ostrava: KEY Publishing, 2008. s. 53

³ SCHELLE, Karel. *Základy správního práva a veřejné správy*. Ostrava: KEY Publishing, 2008. s. 49

⁴ SCHELLE, Karel. *Základy správního práva a veřejné správy*. Ostrava: KEY Publishing, 2008. s. 53

⁵ SCHELLE, Karel. *Základy správního práva a veřejné správy*. Ostrava: KEY Publishing, 2008. s. 29

⁶ SCHELLE, Karel. *Základy správního práva a veřejné správy*. Ostrava: KEY Publishing, 2008. s. 29

funkčností a účelem. Každý stát má svůj vrcholný orgán, kterým je řízen, tímto je v ČR vláda, jakožto orgán státní správy, složená z ministrů, předsedy a místopředsedů.⁷

1. 4. Finanční správa a finanční úřad

Finanční správa je v České republice souhrnem institucí (správních orgánů), které vykonávají správu daní. „*Jako orgány Finanční správy České republiky (dále jen „orgány finanční správy“) se zřizují Generální finanční ředitelství, Odvolací finanční ředitelství a finanční úřady, které jsou správními úřady a organizačními složkami státu.*“⁸ Tyto instituce jsou řízeny svým ředitelem.

Úkolem finanční správy je pečování o materiální prostředky, které vyžaduje veřejné odvětví. Finanční správu můžeme také chápat jako smíšení finančních a správních činností. Je tedy správou veřejnou a plní funkci plánovací, kontrolní, koordinační, informační, ekonomickou a stimulační.⁹ Na finanční správě se „...*podílí hned několik správních úřadů a od nich odvozených „správců,*“ *přesto však dominantní funkce plní ministerstvo financí a Česká národní banka.*“¹⁰

Finanční úřad – Tak jako každý správní úřad má svou územní, věcnou a funkční působnost. Územní působnost finančních úřadů v ČR je rozdělena dle území krajů, tj. pro jeden kraj jeden finanční úřad. V Praze však ještě kromě finančního úřadu vykonává svou působnost Specializovaný finanční úřad. Finanční úřad je správcem daně, kontroluje správu poplatků, dodržování zákonů v oblasti účetnictví a celkově provádí kontrolu financí. Specializovaný finanční úřad je zřízen pro speciální subjekty jako například banky, pojišťovny, právnické osoby podnikající, penzijní společnosti apod.¹¹

1. 4. 1 Úřad

Pojem „úřad“ můžeme definovat jako instituci nebo příslušný orgán, který vykonává jemu svěřenou působnost a pravomoc. Působnost je vymezena předmětem, obsahem a rozsahem činnosti. Pravomoc je stanovena právními prostředky, kterými je následně vykonávána působnost. Uveďme si například „obecní úřad,“ který je orgánem určité obce a svou danou působnost a pravomoc vykonává na jemu svěřeném území obce, tedy ve svém správním obvodu a v rozmezí svěřených úkolů (věcí).

⁷ SCHELLE, Karel. *Základy správního práva a veřejné správy*. Ostrava: KEY Publishing, 2008. s. 35 – 36

⁸ Zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁹ MRKÝVKA, Petr. *Finanční správa*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 12 – 13

¹⁰ MRKÝVKA, Petr a kol. *Finanční právo a finanční správa*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. s. 113

¹¹ Zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Úřad lze také chápat jako určitou funkci či přidělení určitých záležitostí, nebo dokonce jako pomocný útvar přidělený státnímu orgánu.¹²

1. 5. Finance

Finance jsou širším pojmem než samotný pojem peníze. Nelze považovat pojem „finance“ a „peníze“ za totéž. Finance představují souhrn finančních vztahů a jejich vnitřně propojený systém. Finance mohou vznikat buď při tvorbě, rozdělování, přerozdělování či použití peněžní masy. Mají hotovostní a bezhotovostní podobu. Jelikož lze finance rozdělit na více druhů, lze rozdělit i jejich právní úpravu do více odvětví práva, nejen do práva finančního. Jak správu, tak i finance dělíme na soukromé a veřejné. **Veřejné finance** jsou souhrnem činností státu a jiných veřejnoprávních korporací, vztahů mezi nimi navzájem, ale i vztahů k osobám soukromého práva. Tyto vztahy souvisí tvorbou, rozdělováním a přerozdělováním veřejných peněžních fondů. **Soukromé finance** jsou také jako veřejné finance souhrnem činností a vztahů, ale peněžní fondy jsou zde vytvářeny pro soukromé účely. Avšak některé soukromé peněžní fondy jsou vytvářeny ve veřejném zájmu, aby jimi byly sponzorovány statky, které má jinak na starosti veřejný sektor.¹³

1. 5. 1. Peníze

Bez pojmu „peníze“ či „peněžní masy“ by finance neexistovaly. Můžeme je specifikovat pod pojmem „měna“ nebo „platidlo“. Peníze jsou využívány v rámci směny za zboží či služby. V České republice označujeme toto naše platidlo za Českou korunu. Peníze rozdělujeme dle podoby na hotovostní a bezhotovostní. Počátek vývoje peněz je zhruba stejně starý jako lidstvo samo. Dříve však měly peníze podobu například živočišnou, platilo se koňmi a podobně, postupem času se platilo drahými kovy, až se započalo s výrobou mincí. Právě po zavedení mincovnictví byl vytvořen systém peněz, kdy se stanovila peněžní jednotka neboli měna.¹⁴

1. 6. Daň

Zákonem stanovená povinná platba směřující do veřejného rozpočtu, která je však neekvivalentní a neúčelová. Neekvivalentní znamená, že platit daň je jednostranná povinnost.

---

¹² SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3., aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 263 – 265

¹³ MRKÝVKA, Petr. *Finanční správa*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 27, 18 – 19, 12 - 13

¹⁴ MRKÝVKA, Petr. *Finanční správa*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 118 – 120

V rámci výběru daní rozlišujeme daňové poplatníky a plátce.¹⁵ Podle pana profesora Bakeše tyto zmíněné náležitosti byly uceleny až kolem 18. století.¹⁶

Daňový poplatník je ten, kterému je daň strhávána – nejlepším příkladem je zaměstnanec. Plátce je například zaměstnavatel, který vybere daň od poplatníka, tedy zaměstnance, a následně ji odvede správci daně. Zaměstnavatel v tomto případě, pokud je právnickou osobou, je současně i daňovým poplatníkem, jelikož odvádí daň z příjmů i za sebe jakožto právnickou osobu.

V České republice máme stanoveny sazby daní, které se násobí takzvanými základy daní, a z toho zjistíme výši daně. Od daně je pak možné odečíst slevy na děti, poplatníka, manželku či studenta a podobně. Sazba daně z příjmů fyzických osob činí 15 %, právnické osoby pak mají daň z příjmů vyšší, a to 19 %. U daně z přidané hodnoty máme sazby tři – základní 21 % pro zboží, služby nebo opravy a dvě snížené, tedy 15 % - pečivo, nealkoholické nápoje nebo dětské automobilové sedačky a 10 % sazba – léky, kojenecká výživa, knihy či mlýnské výrobky.¹⁷

Soustavu daní v České republice tvoří daně přímé a nepřímé. Do přímých daní patří daně důchodové čili daně z příjmů fyzických a právnických osob, a daně majetkové – daň silniční, z nemovitých věcí a daň z nabytí nemovitých věcí, dále daň z hazardních her. Do nepřímých daní pak patří daň z přidané hodnoty, ekologické daně neboli energetické a daně spotřební. Spotřební daně jsou dále rozděleny na daň z lihu, piva, vína a meziproductů, minerálních olejů, surového tabáku a daň z tabákových výrobků.

---

¹⁵ HANUŠ, Jaromír a kol. *Správa daní jak ji neznáte, aneb, Práva a povinnosti podnikatele vůči finančnímu úřadu a naopak*. 3. přeprac. vyd. Ostrava: Mirago, 1999. s. 5, 9

¹⁶ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. s. 87

¹⁷ Zákon č. 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů

2. Počátky finanční správy na území ČR

Historie finanční správy sahá opravdu daleko a není snadné dopátrat její kořeny. Prvky finanční správy však můžeme nalézt v počátcích státu, kdy se lidstvo začalo organizovat a panovníci započali s výběrem různých daní a jejich správou. Vznikala potřeba financování státu a bylo nutné řešit otázku příjmů, což bylo realizováno formou vzniku daní, cel, poplatků a mýta. Konkrétních informací o tomto období není mnoho, ve svých zdrojích jsem se dostala ke zmínce o tzv. Vilikovi z 12. století, který měl pravomoc kontrolovat hospodaření a výběry poplatků.¹⁸ Více pramenů se spíše vztahovalo k roku 1620, tedy období, kdy se udála bitva na Bílé hoře, a proto od tohoto data rozeberu problematiku vývoje finanční správy podrobněji.

2. 1. Období moderní správy v letech 1620 – 1848

Po bitvě na Bílé hoře narůstal vliv vídeňských orgánů na území českých zemí, aby byla posílena pozice panovníka. Ústřední orgány finanční správy byly nazývány nejvyšší dikasteria, následně kolegia, zabývaly se nejvíce zahraniční politikou, vojenstvím a dvorskými financemi. Na podnět Johanna Joachima Bechera vzniklo komerční kolegium. V kompetenci komerčního kolegia byl zahraniční obchod a jeho rozvoj, později byly kompetence kolegia rozšířeny.¹⁹ Správa financí byla nezbytná zvláště kvůli vojskům a válkám, protože panovníci museli nějakým způsobem vyplácet své vojáky a také je finančně motivovat. Bylo tedy nutné upravit správu financí v rámci jejich rozdělování a přerozdělování. V roce 1697 byl tedy zřízen samostatný úřad pro finanční správu, a tím byla odňata kompetence správy financí dvorské komoře.

Císař Leopold I. (17. století) přinesl také některé změny v oblasti finanční správy a daní. Význam dvorské komory vzrůstal a nepřímé daně, které náležely do správy stavovských orgánů, byly přeneseny do pravomoci panovníkovi.²⁰

Na počátku činnosti dvorské komory se rozdělovaly příjmy označované jako „camerale“ (z nich se pak vyčlenily tzv. „bancale“) a příjmy „contributionale“, které byly spojeny se stavovským svolením. „Camerale“ neboli kamerální příjmy byly tvořeny z výnosu tabákového monopolu, dovolené kvóty a taneční dávky. Spravování těchto příjmů bylo v působnosti dvorské komory. „Bancale“ neboli bankální příjmy byly příjmy ze spotřebních daní a monopolů, cel, daní z vývozu a dovozu dobytka a jeho prodeje, z mýtného, masného krejcaru atd. Bankální příjmy se dále využívaly ke splácení státních dluhů a zajišťování úvěrové pokladny. „Contributionale“ –

---

¹⁸ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 38

¹⁹ SCHELLE, Karel. *Vývoj české veřejné správy*, Ostrava: KEY Publishing, 2008. s. 8

²⁰ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 120

kontribuční příjmy ve svém počátku byly tvořeny z hracích dávek, vojenských příspěvků a opevňovacích kvót, z židovských daní a daní z majetku a hlav. Později kontribuční příjmy tvořily berní dávky a jejich správa spadla do působnosti dvorské kanceláře. Na počátku 18. století byla zřízena Vídeňská městská banka, která půjčovala výhodně státu. Se vznikem banky se pojí i pojem bankalita a nová organizace dvorské komory. Bankalitu si můžeme definovat jako úřad, který měl zabezpečovat kreditní politiku, ale byly mu svěřeny i některé kompetence dvorské komory. Mezi bankalitou a dvorskou komorou vznikaly spory o kompetence, a proto vznikla tajná finanční konference, která byla nadřazena Vídeňské městské bance a bankalitě. Do konce první poloviny 18. století byla působnost bankality omezena na funkci státní ústřední pokladny a poté byla zrušena. Vedoucím a dozorčím úřadem Vídeňské městské banky se zřídila ministeriální bankodeputace, nezávislá na ostatních orgánech a panovníkovi. Finanční správa byla, po zrušení bankality, znovu v kompetenci dvorské komory.²¹ „*Velký zásah do komorní účtárny znamenal instrukce z roku 1719, podle které byla sjednocena česká a německá komorní účtárna v královskou česko-německou komorní účtárnu, jež sídlila v Praze a měla v čele účetního jako vrchního ředitele.*“²² Na konci první poloviny 18. století byla česká komora zrušena a kompetence přešly na tzv. gubernium. Gubernium se stalo novým správním úřadem v oblasti politické správy, v jeho čele byl nejvyšší purkrabí.²³

2. 1. 1 Období vlády Marie Terezie a Haugwitzova reforma

Za vlády Marie Terezie došlo k určitému uspořádání fungování státu. Byla učiněna spousta reforem, v tom jí pomáhali Václav Antonín Kounic, Leopold Josef Daun a Bedřich Vilém Haugwitz. Důvodem reforem byl především nedostatek finančních prostředků, přílišná roztržitost státní správy a nekvalitní vojenský výcvik. Dalo by se říci, že za období Marie Terezie byl nastolen pořádek a řád.

První významnou reformou byla tedy tzv. Haugwitzova reforma, která upravovala daňový systém. Největší problematikou totiž bylo opatření financí pro vojsko a státní úřednictvo. Haugwitz byl údajně velice pracovitý a svou reformou stanovil pevnou sazbu daně, dále aby byly daně vybírány stanovenými výběřčími, povinnost platit daně, zdanit vrchnostenskou půdu a také, aby stavy odsouhlasily berní dávky dlouho dopředu. Hrabě se dočkal uznání, ale také výčitek ze strany stavů, jelikož se jim příchodí velké změny nelíbily proto, že vybrané peníze pokryjí z většiny výdaje na armádu. Prosadil si však, že finanční a politické věci jsou nedílným celkem,

---

²¹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 120 – 121

²² HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 129

²³ Tamtéž

a stal se tak ředitelem direktoria pro záležitosti administrativní a finanční.²⁴ Kancléř Kounic byl však proti sjednocení politických a finančních záležitostí, a tak postupem času došlo ke zrušení direktoria. Kounic ale s principem centralizace souhlasil a byl zato, aby se centralizace správy dále rozšiřovala. Finanční věci byly následně rozděleny do tří úřadů – dvorskou komoru, dvorskou účetní komoru a generální pokladnu.²⁵

Dvorská účetní komora měla za úkol kontrolovat hospodaření státu, spolupracovala se státní radou a následně byla přejmenována na hlavní státní účtárnu. Hlavní státní účtárna vedla evidenci o státních financích, kontrolovala také všechny dvorské a provinciální účtárny. Kontrolní pravomoc však koncem 18. století přešla na centrální účetní komoru.²⁶

Domnívám se, že změny, ke kterým došlo za vlády Marie Terezie, byly prospěšné, protože dosavadní správa byla poměrně chaotická. Díky reformám došlo k určitému uspořádání a tento systém správy financí se uplatňoval i nadále, poté, co již nebyla Marie Terezie u moci. V rámci Haugwitzovy reformy bylo dobré, že se stanovila nejen pevná sazba daně, ale došlo také ke zdanění vrchnostenské půdy (nevybíraly se tak finanční prostředky jen od „nižších“ vrstev). Velký dopad na administrativu jistě mělo neustálé rozdělování a spojování úřadů pro správu a výběr daní. Proto, když docházelo k rozdělování úřadů a bylo nutné zaplatit vyšší počet úředníků, došlo ke zvýšení daní, a to se občanům nelíbilo. Ačkoli zvyšování daní a počtu úředníků bylo negativní, pozitivní dopad mělo rozdělení kompetencí na vícero úřadů. Například úřady podřízené jednomu úřadu plní své úkoly v určitých oblastech území, které by jinak musel plnit nadřízený úřad, který má sídlo na druhé straně země, pro občany je tedy úřad dostupnější a pro úřad je to i přehlednější.

2. 1. 2 Období vlády Josefa II. a Františka I.

Za vlády Josefa II. byl prosazen monokratický princip. Vést agendu mělo být účelné, rychlé a také se snižoval počet úředníků. Díky Josefu II. došlo opět ke spojení politických a finančních záležitostí. Agendu měla na starosti Spojená česko-rakouská dvorská kancelář.²⁷

Co se týče vlády Františka I., tak v jeho období bylo velice důležité právnické studium, aby všichni úředníci dokázali sestavovat právní předpisy a různé koncepce. Úředníci tehdy museli také ovládat německý jazyk, jinak byli propuštěni, ale dostali penzi dle odsloužených let.²⁸

---

²⁴ VESELÝ, Josef. *543. schůzka: Reformy ano. Ale opatrně* [online]. rozhlas.cz, 12. května 2012 [cit. 13. ledna 2018]. Dostupné na < http://www.rozhlas.cz/toulky/vysila_praha/zprava/543-schuzka-reformy-ano-ale-opatrne--1044943 >.

²⁵ SCHELLE, Karel. *Vývoj české veřejné správy*, Ostrava: KEY Publishing, 2008. s. 8 – 9

²⁶ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 141, 144, 145

²⁷ SCHELLE, Karel. *Vývoj české veřejné správy*, Ostrava: KEY Publishing, 2008. s. 9

²⁸ SCHELLE, Karel. *Vývoj české veřejné správy*, Ostrava: KEY Publishing, 2008. s. 7 – 8

Finanční agenda na konci 18. století spadala do finančního dvorského úřadu, v čele byl ministr financí spolu s prezidentem dvorské komory. V roce 1802 jednou z reforem došlo k rozdělení agendy politické, finanční a soudní. V roce 1805 bylo zřízeno generální účetní ředitelství, v jehož čele byl prezident spolu s viceprezidentem. Generální účetní ředitelství mělo působnost nejvyššího kontrolního úřadu a tyto kontrolní pravomoci zůstaly až do začátku 2. poloviny 19. století. V roce 1815 bylo nařízeno, aby se komerční dvorská komise pod dozorem ministra financí věnovala návrhům na zlepšení státní správy v úseku financí. V roce 1824 pak byla komerční dvorská komise zrušena a její úkoly spadly pod instanci finanční správy, tedy pod všeobecnou dvorskou komoru. Ze všeobecné dvorské komory v roce 1848 byla zřízena dvě ministerstva – financí a ministerstvo pro obchod, živnosti a veřejné stavby.²⁹

Snížování počtu úředníků za Josefa II. byl krok správným směrem, pokud tak došlo i ke snížení nákladů na mzdy úředníků. Spojení agendy však nevidím úplně kladně, ale to pak zase změnil František I. v roce 1802. Požadavek Františka I. na právnické studium úředníků byl podle mého názoru adekvátní. Úředníci by se měli orientovat v právních předpisech a v tom, jak se má správně předpis sestavit, či jak jej interpretovat, což je důležité i v dnešní době.

2. 2. Období před světovými válkami 1848 – 1914

V polovině 19. století se začalo vytvářet první ústavní zakotvení, objevuje se zde také volební právo do Říšského sněmu, který se dělil na dvě komory – lidu a zemí. Do **komory lidu** se volilo přímými volbami. Aktivní volební právo však bylo omezené, bylo možné volit od 24 let a mohli volit jen ti, kteří byli samostatní a nepobírali chudinské dávky a měli zaplacených minimálně 5 zlatých z přímých daní. Pro pasivní volební právo, tedy být volen, byly podmínky podobné, rozdíl byl ve věku – 28 let a další podmínkou byl minimálně roční pobyt na území říše. Do **komory zemí** měli možnost volit 14 zemských sněmů a 6 krajských sněmíků, a přitom by se polovina poslanců co tři roky měnila. Do komory zemí mohl být zvolen ten, kdo dosáhl věku 33 let a byl by i volitelný do zemského sněmu.

V tomto období můžeme zmínit pro naše země významného Františka Palackého, který předkládal návrh první konstituce. Návrhem usiloval nejen o autonomii obvodů, ale také o to, aby jednu z uskupených zemí tvořilo území Čech, Moravy, Slezska a tehdejších Horních Uher, tedy dnešního Slovenska. Jeho návrh však nebyl jediným, proto konečná fáze návrhů byla ústupkem mezi všemi návrhy tehdejší ústavy. Tato první ústava však neměla dlouhé trvání a za nedlouho se připravovala druhá ústava tzv. Stadionova. Pozměnilo se volební právo,

---

²⁹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 141, 144 – 157

jak aktivní, tak i pasivní. Volit mohl ten, kdo měl zapláceno na přímých daních od 5 do 20 zlatých ročně, tato výše daně se odvíjela od velikosti měst. I když první dvě ústavy nebyly nikdy pořádně realizovány, konstitucionalismus zůstal zachován.

Na počátku 60. let 19. století byla vydána třetí ústava tzv. Schmerlingova, která prosazovala centralismus. V druhé polovině 60. let se pak začala projevovat některá ústavně zakotvená práva, která najdeme i v dnešní právní úpravě, například právo shromažďovací, veřejné procesní jednání nebo úprava nezávislosti soudců.³⁰

V rámci přenesené působnosti měly obce za úkol podporovat úřady ve věcech pozemkových daní, daní z lihu, nerostných olejů, masa, droždí, přepychových předmětů, z elektrických strojů a motorových vozidel atd. Povinností obce bylo také plnit předpisy o kolcích a poplatcích, dále byla také důležitá spolupráce s celní správou a spolupůsobení v rámci provádění duchodkového trestního práva. Dozorovou pravomoc nad samosprávnými orgány, při plnění přenesené působnosti, měly státní politické úřady. Státní úřady se dělily na politické, soudní a finanční, a podle tohoto rozdělení bylo možné podávat ke státnímu úřadu stížnosti na obecní představenstva v přenesené působnosti.³¹

Roku 1868 vznikl Společný nejvyšší účetní dvůr, který měl za úkol kontrolovat hospodářství v oblasti zahraničí, vojenství a společné finanční správy. V čele byl prezident, který měl stejné postavení jako ministr. Ministerstvo říšských financí řídilo věci v oblasti financí společně oběma částem říše. Vedle ministerstva říšských financí působila ještě ministerstva financí pro Uhersko a Předlitavsko.³²

2. 2. 1 Finanční správa – organizace, pravomoc a působnost

Jako nejvyšší orgán finanční správy bylo zřízeno v březnu roku 1848, namísto dvorské komory, ministerstvo financí. Od druhé poloviny 19. století spadala do jeho pole působnosti celá habsburská monarchie. Zřízením ministerstva financí došlo k unifikaci ústřední správy přímých i nepřímých daní. Ministerstvo financí v průběhu 50. a 60. let 19. století mělo širokou působnost i pravomoc, protože vykonávalo pravomoci některých dalších ministerstev, která se rušila, například ministerstva zemědělství. Koncem 60. let však část úkolů ministerstva financí přešla na ministerstvo orby, například správa státních lesů, statků a hor.³³ Už od tohoto období můžeme říci, že ministerstvo financí mělo za úkol sestavování státního rozpočtu.

³⁰ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné správy v letech 1848 – 1990*. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 18 – 21, 24, 27

³¹ SCHELLE, Karel. *Vývoj české veřejné správy*, Ostrava: KEY Publishing, 2008. s. 40, 41

³² HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 259, 260

³³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 309

Ministerstvu financí byly podřízeny zvláštní úřady jako například ředitelství státního dluhu, pokladna státního dluhu, hlavní mincovní úřad, ředitelství loterního důchodku, generální ředitelství pozemkového katastru atd.³⁴

Správa financí začala být jednotná, a proto byly zřízeny finanční úřady v jednotlivých korunních zemích, aby byla i na těchto úsecích správa sjednocena. Finanční úřady se dále dělily do dvou odvětví – finanční správní úřady (ministerstvo financí a zemské finanční úřady) a finanční úřady pro zvláštní finanční obory (loterní ředitelství, ředitelství státního dluhu, generální ředitelství tabákové režie atd.). Zemské finanční úřady buď spravovaly veškeré finanční záležitosti, nebo měly za úkol jen správu přímých daní. V 50. letech 19. století byla zřízena zemská finanční ředitelství, která nahradila správu kamerálních důchodů. K zemským a finančním ředitelstvím byli přiřazeni vrchní inspektor finanční stráže, inspektoři pro vedení evidence pozemkového katastru a od 20. století zemští daňoví inspektoři. V rámci jednotlivých okresů byla zřízena okresní finanční ředitelství v čele s přednostou. Okresní finanční ředitelství tak bylo pro občany první instancí finanční správy, ve své pravomoci však nemělo správu přímých daní. Pro každé okresní finanční ředitelství bylo zavedeno oddělení pro kolky a bezprostřední poplatky, tato oddělení měla vyměřovat poplatky a vést veškerou správu těchto poplatků. Koncem 19. století se pro zdanění piva, lihu, minerálních olejů a cukru zřídila technická finanční kontrola. V roce 1898 byly přímé daně reformovány, reforma měla zlepšit kázeň pro výběr daní a také jí byla zavedena nová daň – osobní daň z příjmu. Zrušeny byly daň důchodová a výdělková a byly nahrazeny novými daněmi – všeobecná daň výdělková, zvláštní daň výdělková z podniků veřejně účtujících, daň z vyššího služného a daň rentová.³⁵

Pro správu přímých daní byla vytvořena, pro každou berní činnost, komise všeobecné daně výdělkové. V čele komise byl předseda, cílem komise bylo zjišťovat ziskovost živností každého poplatníka a následně pak byla poplatníkovi vyměřena berní sazba.³⁶

Na základě skutečností uvedených v této kapitole mé práce jsem dospěla k závěru, že se v tomto období finanční správa zorganizovala do takové podoby, ze které se čerpá dodnes. V době, kdy se na našem území započal konstitucionalismus, bylo velice dobře, že František Palacký usiloval o autonomii obvodů. Co se však týče daní, musím říci, že bylo stanoveno příliš mnoho druhů daní a díky této nepřehlednosti, tak vrchnost těžila i sama pro sebe. Navíc dříve lidé neměli tak vysoké příjmy jako tomu je dnes, a proto když zaplatili daně, tak žili takřka

---

³⁴ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 309 – 310

³⁵ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 310 – 312

³⁶ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 313

z jednoho příjmu do druhého. Co se týče ministerstev, těch bylo ve zmiňovaném období méně než dnes, naopak finančních úřadů a orgánů finanční správy v dnešní době oproti 19. století ubylo.

3. Finanční správa v období 1. až 2. světové války

Po vzniku samostatného Československa docházelo k reorganizaci všech úřadů, ale některé orgány zůstaly zachovány podle organizace z Rakousko-Uherska. Jako ústředním orgánem finanční správy bylo zachováno ministerstvo financí. Ve svých kompetencích mělo ministerstvo především státní rozpočet a jeho tvorbu, správu státního majetku a příjmů, úvěrnictví a peněžnictví, měnu a mincovnictví, finanční správu, ale také personální věci státních zaměstnanců či státní úvěrové operace. V čele ministerstva stál ministr, jeho zástupcem byl vedoucí odborový přednosta. Pro ministerstvo bylo zřízeno devět odborů, které měly na starost buď správu státních příjmů (daně, cla, poplatky), nebo zde byly odbor revizní, odbor personální, rozpočtový odbor, kreditní odbor (správa státního dluhu) a odbor pro měnu a peněžnictví. Aby bylo zamezeno daňovým únikům a podvodům, byla ve 30. letech 20. století zřízena funkce ústředního inspektora. Inspektor měl dohlížet na činnost finančních úřadů a zabezpečovat jejich řádné fungování.³⁷

Pro správu přímých daní byly zřízeny berní správy a správa daní nepřímých zůstala v kompetenci okresních finančních ředitelství.³⁸ Tehdejším celním úřadem byla tzv. finanční stráž, která byla po vzniku Československa rozdělena na část pro správu vnitrozemskou a na část pro správu na pohraničí.³⁹

Ministerstvu financí byly dále podřízeny odborné ústřední finanční úřady jako například ředitelství státního dluhu, Ústřední ředitelství tabákové režie, Ústřední státní pokladna, Ředitelství státních loterií a další. Také byly zřízeny finanční správní úřady, které rozhodovaly o jednotlivých daních a dávkách a výkonné finanční úřady jako pomocný orgán finančních správních úřadů. V každých zemích byly zřízeny zemské úřady jako druhá úroveň finanční správy, v Praze a Brně to bylo zemské finanční ředitelství a v Opavě finanční ředitelství. Okresní finanční ředitelství byla zachována pro správu nepřímých daní v odvětví spotřebních daní, monopolů a poplatků. Správu trestní v rámci přímých daní v daných obvodech prováděly některé berní úřady. Schéma organizační struktury této finanční správy najdete jako přílohu č. 1 k této práci. V oblasti právních předpisů proběhla reforma přímých daní dvěma zákony, aby tak došlo ke sjednocení právní úpravy daní do menšího počtu zákonů. Byly tak zavedeny nové nepřímé daně, například daň nápojová a z motorových vozidel. Nové zákony zavedly také cla, poplatky a monopoly výbušných látek, solní monopoly, tabákové monopoly a monopoly umělých sladidel.⁴⁰

³⁷SCHELLE, Karel. *Vývoj české veřejné správy*, Ostrava: KEY Publishing, 2008. s. 180 – 181,

³⁸KOCOUREK, Ludomír. *Správa v českých zemích a v Československu v letech 1848-2005: historický přehled*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. s. 38

³⁹SOUKUP, Ladislav a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Leges, 2010. s. 389

⁴⁰HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 384 - 386

V důsledku daňových úniků, a tím i způsobený pokles výběru daní, byl zřízen ústřední inspektorát, aby bylo únikům zamezeno.⁴¹

Samospráva obcí byla do jisté míry finančně omezena, finanční správa v přenesené působnosti byla obcím takřka odebrána. Obcím byly ukládány další poplatky a dávky a jejich rozpočty byly více kontrolovány. Ve 30. letech 20. století byly obce tak zadluženy, že banky zpracovaly návrh na oddlužení samosprávy, ten pak předložily vládě. Nicméně žádná právní úprava nedokázala tento problém vyřešit.⁴²

3. 1. Finanční správa v letech 1938 – 1945

V době německé okupace došlo k organizační změně tím, že české finanční úřady byly spojeny s říšskými a nejvyšším orgánem správy financí bylo říšské ministerstvo financí. Změnou právních předpisů došlo také k zavedení říšskoněmeckých daní a cel. Jako nejvyšším stupněm finanční správy na našem území byly v Opavě a Karlových Varech zřízeny úřady vrchních finančních prezidentů. Pod úřad vrchního finančního prezidenta v Karlových Varech spadalo 66 celních dozorcích služeben, 37 finančních úřadů, 34 celních úřadů, 18 okresních celních komisariátů a 5 hlavních celních úřadů. Na počátku 40. let 20. století byl však úřad v Karlových Varech zrušen a jeho kompetence byly přerozděleny do Německa. Finanční úřady teď ve své kompetenci měly jen správu majetkových a oběhových daní, které byly částí říšskoněmecké berní soustavy. Pro Čechy a Moravu vznikl ve 40. letech 20. století v Praze Úřad vrchního finančního prezidenta jakožto úřad říšské správy. Pod vrchního finančního prezidenta spadaly protektorátní finanční úřady v oblasti správy cel, monopolů a spotřebních daní a v oblasti personální pak spadaly pod protektorátního ministra financí. Avšak správa cel a spotřebních daní byla svěřena úřadům celní správy. Úkoly ministra financí byly omezeny, stejně tak i úkoly zemských finančních ředitelství a okresních finančních ředitelství. V roce 1943 byla okresní finanční ředitelství zrušena a jejich úkoly byly přiděleny poplatkovým úřadům a berní správě.⁴³

Na základě prostudovaných materiálů vztahujících se k této kapitole jsem došla k závěru, že nebylo pro Československý národ jednoduché odpojit se od monarchie, ale věděl, co chce, jen pro jeho zákonodárce bylo těžké své záměry převést do právních předpisů. Právě onu neznalost toho, jak vytvořit kvalitní právní řád, vidím jako slabinu tehdejší doby.

Jelikož organizace správy dle Rakouska – Uherska byla zachována, a tedy úřady nebyly výrazně měněny/rozšířeny, můžeme říci, že úředníků je v dnešní době znatelně více, protože

---

⁴¹ KOCOUREK, Ludomír. *Správa v českých zemích a v Československu v letech 1848-2005: historický přehled*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. s. 45

⁴² SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné správy v letech 1848 – 1990*. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 334 – 335

⁴³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 404, 405, 413, 414

organizace dnešní správy je daleko rozsáhlejší, avšak srozumitelnější a propracovanější. Co se týče efektivnosti výběru daní za první republiky a dnes, ale vůbec i v celé historii, můžeme říci, že v dnešní době je výběr daní díky moderním dostupným technikám efektivnější a výběřčím se daří snižovat počty daňových úniků lépe. Naopak, co se týče hospodárnosti, tak tady byla hospodárnější spíše správa v období první republiky v důsledku organizačního uspořádání a využívání toliko nenákladných metod pro výběr daní. Hospodárnější už správa asi nebude, pokud bude chtít využívat nejmodernější technické prostředky, které někdy stojí nemalé peníze.

4. Finanční správa v letech 1945 – 1989

Po 2. světové válce započalo období reforem a nové právní úpravy. V prvních třech letech byla zachována organizace finanční správy stejná jako před druhou světovou válkou. Prvním předpisem, který zasahoval do správy financí, byl dekret prezidenta Edvarda Beneše č. 91/1945 Sb.⁴⁴ Tímto předpisem došlo k měnové reformě a všechny osoby, jak právnické, tak fyzické, musely vložit hotovost na vázané účty, na kterých nedocházelo k úročení vkladů, a osoby mohly vybírat hotovost jen na základě výplatních listů buď pro osoby fyzické, nebo právnické. Výplatní listy byly veřejnými listinami.⁴⁵

Veškeré činnosti z nejrůznějších odvětví správy se v roce 1948 ujaly národní výbory, k této kompetenci byly zmocněny zákonem č. 281/1948 Sb. o výkonu finanční správy národními výbory. Národní výbory se dělily na krajské, okresní a zemské (později místní a městské) národní výbory.⁴⁶

Pro národní výbory byly zřízeny specializované orgány pro obor všeobecných vnitřních záležitostí, školství, osvěty a tělesné výchovy, plánování, bezpečnosti, zdravotnictví, vnitřního obchodu, zemědělství, práce a sociální péče, technického a hospodářského referátu, ale také pro obor financí. Radit se tyto orgány mohly s komisemi. Národní výbory tak měly za úkol zajišťovat řádný chod hospodaření, sestavovat rozpočet a získávat finance na plnění svých úkolů. Při zasedání měly národní výbory kompetenci schvalovat rozpočet, plán hospodaření na daném území a účetní výkazy národního výboru.⁴⁷

V pomyslné hierarchii národních finančních výborů byly úplně nejnižší městské a okresní výbory, které plnily úkoly berních úřadů a správ, důchodkových kontrolních úřadů a okresních finančních ředitelství. Takže jim náležely výměry, ukládání a výběry daní. Na druhém stupni hierarchie byly krajské národní výbory pro oblast finanční, které měly dohlížet na první stupeň a také fungovaly jako odvolací orgán proti rozhodnutím vydaným v první instanci. A jako nejvyšší stupeň správy financí se zachovalo ministerstvo financí, které především vydávalo metodické pokyny pro nižší stupně.⁴⁸

---

⁴⁴ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 468

⁴⁵ Dekret č. 91/1945 Sb. o obnovení československé měny, ve znění zákona č. 67/1949 Sb. účinnému ke dni 15. 3. 1949

⁴⁶ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 468 – 469

⁴⁷ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné správy v letech 1848 – 1990*. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 378, 383, 384

⁴⁸ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 468

Na počátku druhé poloviny 20. století byla provedena daňová reforma, která rozdělovala daně do dvou skupin – placené organizacemi a placené obyvatelstvem. Toto rozdělení přetrvalo chvíli i po pádu komunistického režimu. Některé daně z této soustavy však vydržely jen do 60. let 20. století. V roce 1967 bylo vydáno nařízení vlády, kterým byly zavedeny odbory státních financí při výkonu funkce okresních a krajských národních výborů. Odbory státních financí byly prostředníkem mezi ministerstvem financí a národními výbory, ale také byly správci odvodů, daní a dotací pro ústředně řízené organizace. V 70. letech pak došlo k oddělení finanční správy od politické, to se tak opakovalo v průběhu celého vývoje finanční správy. Došlo k úplnému oddělení odborů státních financí od národních výborů a započalo budování nové finanční správy. Vzniklo několik krajských a okresních finančních správ, jejichž obvody byly totožné s obvody krajských a okresních národních výborů. Okresní finanční správy spolu s městskými byly nejnižším stupněm finanční správy a měly na starost daně, dávky, poplatky, pokuty, odvody, dotace, příspěvky ze státního rozpočtu, ale také podpory. Na druhém stupni finanční správy působily krajské finanční správy, které dohlížely na výkon kompetencí orgánů prvního stupně a prováděly finanční kontroly. Nejvýše postavené pak bylo ministerstvo financí, které bylo ústředním orgánem státní správy a mělo ve svých kompetencích státní závěrečný účet, státní rozpočet, účetnictví, daně, poplatky, cla, devizové věci, státní pokladnu a jiné. Ministerstvu pak na konci 80. let přibýly do kompetencí ještě mzdy a ceny. Ovšem některé kompetence i nadále zůstaly u národních výborů, jako například veřejné příjmy, a to správa daní z příjmů obyvatel, důchodových daní, domovních daní a podobně.⁴⁹

Profesor Bakeš ve své knížce o Československém finančním právu rozděluje finanční kontrolu na několik druhů – vlastní finanční kontrola, periodické revize a kontrola korunná. „*Vlastní finanční kontrola je kontrolou efektivity hospodaření podle plánu.*“⁵⁰ Dále pak rozděluje vlastní finanční kontrolu na jednotlivé úseky finanční činnosti (státní rozpočet, daně). Periodické revize sloužily pro kontrolu socialistických organizací při plnění společenských potřeb a ke kontrole, zda byly svěřené prostředky využity hospodárně a dle plánu. Kontrola korunná sloužila jako kontrola finančních orgánů a jejich hospodářské činnosti.⁵¹

Toto období je pro naši republiku citlivé, protože všichni v té době zjistili, jak jednoduché je ztratit svobodu. Myslím, že právě ztráta svobody se týká i finanční správy, kdy agendu převzaly národní výbory a samospráva jako by ani nebyla. Samozřejmě v současnosti je samospráva do jisté míry omezená státní správou a zákony, ale právě dnes je v ní více demokracie a svobody.

---

⁴⁹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 468 – 469

⁵⁰ BAKEŠ, Milan a kol. *Československé finanční právo*. Praha: Ústav státní správy, 1987. s. 14

⁵¹ Tamtéž s. 15

Proto si myslím, že toto období nepřineslo nic dobrého, snad jen velkou lekci, jak se správa nedělá.

Když prezident Edvard Beneš vydal dekret, který byl měnovou reformou, a zaváděl tak jednotnou měnu pro Československo, bylo to velice dobře a konečně bylo také tohoto dlouhodobého cíle dosaženo, ale jako každý předpis měl i tento svá pro a proti. Jako klad vidím právě ono zavedení jednotné měny, ale negativně se mi jeví výplatní listiny, kdy občané vložili své peníze na účty spořitelen a jiných peněžních ústavů, jejich vklady však nebyly úročeny, což by přece měl být účel spořitelen. Na konci druhé kapitoly jsem se zmínila o tom, že v minulosti bylo příliš mnoho daní, ale během vypracování následující třetí a čtvrté kapitoly jsem dospěla k tomu, že daní je stále spousta, jen se řadí pod jiný název daní. Dnes je samozřejmě zdaněno snad vše, ale nemyslím si, že by se daně měly zvyšovat či snižovat, ani jedno by nemělo pozitivní dopad nejen na občany, ale i ekonomii.

5. Finanční správa po pádu komunistického režimu

Po sametové revoluci došlo ke změně organizace tím, že byly zrušeny národní výbory a správa financí byla přidělena jen finančním úřadům a finančním ředitelstvím. O cenovou stabilitu české měny pečuje od roku 1993 Česká národní banka. Důsledkem nárůstu počtu soukromých podnikatelských osob a jiných forem podnikání došlo k velké úpravě daní a jejich správy. Daňová reforma v roce 1993 zavedla novou daň – daň z přidané hodnoty, dále se některé daně snížily, ale například na daně spotřební byl kladen větší důraz.⁵²

5. 1. Organizace finanční správy od roku 1990 do roku 2011

V roce 1990 byly zákonem České národní rady zřízeny územní finanční orgány, které ve své kompetenci měly správu daní, poplatků, odvodů, pokut a penále odváděných do státního rozpočtu, rozpočtů obcí, ale také provádění finanční revize, cenové kontroly a řízení o přestupcích v rámci jejich působnosti. Místní příslušnost těchto orgánů byla stanovena dle místa bydliště poplatníka.

Jako ústřední orgán správy financí bylo **ministerstvo financí**, které některým finančním úřadům svěřovalo do působnosti i správu dotací. **Finanční úřady** byly nejnižším orgánem správy financí zřízené ministerstvem financí a jejich nadřízeným orgánem bylo **finanční ředitelství**. Finanční ředitelství jakožto územní finanční orgán mělo v kompetenci provádění finanční revize a cenové kontroly a dále také zajišťování osobních a věcných potřeb jemu podřízených finančních úřadů. Za činnost finančního ředitelství byl odpovědný jeho ředitel, který byl jmenován a odvoláván ministrem financí. Finanční ředitelství dále také mělo možnost přezkoumat správní rozhodnutí finančních úřadů a finanční úřady také řídilo. Správní rozhodnutí finančního ředitelství mělo možnost přezkoumat ministerstvo. Zřízením finančních ředitelství byly nahrazeny nejen Finanční správa v Praze, ale také městské, okresní, obvodní a krajské finanční správy.⁵³

Během novelizací tohoto zákona došlo k úpravě organizace tím, že bylo zřízeno generální finanční ředitelství jako nadřízený orgán finančního ředitelství. Generální finanční ředitelství mělo možnost v rámci své odbornosti podávat návrhy právních předpisů, dále se podílelo na uzavírání mezinárodních smluv, přezkoumávalo rozhodnutí vydaná finančním ředitelstvím a fungovalo jako zpracovatel veškerých údajů získaných při správě daní územními finančními orgány. V rámci novelizace byl také zřízen Specializovaný finanční úřad v Praze. Specializovaný finanční úřad byl

⁵² HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. s. 496

⁵³ Zákon č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, v původním znění ke dni 21. prosince 1990

podřízen finančnímu ředitelství pro Prahu a byl zřízen jen pro vybrané subjekty. Vybranými subjekty byly například banky, pojišťovny, zajišťovny nebo právnické osoby založené za účelem podnikání (vymezeno obratem vyšším než 2 miliardy korun).⁵⁴ Schémata organizačních struktur finanční správy od roku 1949 po současnost, pro srovnání, najdete jako přílohu č. 2 k této práci.

5. 2. Finanční správa od roku 2013

Zákonem č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky byla upravena organizace správy financí, ale také zrušen zákon č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech.⁵⁵ Zákon nabyl účinnosti až v roce 2013 a během pouhých pěti let byl upravován již dvanácti předpisy, což je ve srovnání s ostatními právními předpisy v celku průměrný počet. Je zřejmé, že pokaždé, v jakékoli době, měli naši zákonodárci problém sestavit kvalitní právní normu, pokud šlo o zavedení něčeho nového, takže se nemůžeme divit, že je pak předpis několikrát „dolaďován.“ Musíme však také uznat, že společnost se vyvíjí, ekonomice se daří, a proto je nutné neustále právní předpisy upravovat, případně je i rušit a zakládat do právního řádu nové. V této mé myšlence mě utvrzuje i názor pana docenta Grúně, který napsal: *„Společnost na evoluční cestě vývoje produkuje právní normy v umírněném rozsahu, které navíc i svým obsahem představují převážně konzervaci dosaženého a event. precizaci některých institutů, procesních ustanovení apod. Společnost v revolučním stadiu vývoje se zase vyznačuje určitým hekticismem i pokud jde o tvorbu práva; cesta skoků plodí častější omyly a jejich uvědomění si zase přináší reakci v podobě desítek novelizací, jedna instituce nabrazuje druhou, časté přesuny kompetencí, přičemž nezřídka dochází ke zdánlivé paradoxní situaci – totiž, že po několika letech se zjistí, že v mnoha směrech došlo vlastně k návratu do původního stavu nebo ještě více zpět.“*⁵⁶

Zákon zřídil konečně v rámci správy financí Finanční správu jako úřad pro správu daní, který je tvořen souborem úřadů, zachovalo se Generální finanční ředitelství a Specializovaný finanční úřad a přibýlo Odvolací finanční ředitelství.

Na organizaci finanční správy měla určitý vliv i změna v rámci územního členění státu z původních sedmi krajů na čtrnáct. Podle současných čtrnácti krajů máme dnes vymezenou územní působnost finančních úřadů se sídlem v krajských městech, která pod sebou mají ještě územní pracoviště, například Finanční úřad pro Olomoucký kraj má pod sebou 10 územních pracovišť.⁵⁷

⁵⁴ Zákon č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, ve znění zákona č. 457/2011 Sb. účinnému ke dni 31. prosince 2012

⁵⁵ Zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁶ GRÚŇ, Lubomír. *Finanční právo a jeho instituty*. 3., akt. a dop. vyd. Praha: Linde, 2009. s. 311

⁵⁷ Kompetence a činnost územních pracovišť finančních úřadů | Územní pracoviště | Orgány finanční správy | Finanční správa. *Finanční správa* [online]. Copyright © 2013 [cit. 01.03.2018]. Dostupné na <<http://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/organy-financni-spravy/uzemni-pracoviste/kompetence-a-cinnost-uzemnich-pracovist>>.

Dle mého názoru je tato vnější organizace velice dobrá. Rozdělování působnosti orgánů dle území má klady v tom, že je služba veřejnosti vykonávána úřady pro určité adresáty na konkrétním území, a správa je tak flexibilnější pro styk s veřejností. Dále adresáti mají úřad dostupnější podle bydliště či sídla, občané tak ušetří náklady na cestování po finančních úřadech. Klady této organizace má i pro úřední profesi, protože zakládání územních pracovišť a zřízení finančních úřadů pro jednotlivé kraje nabízí pracovní místa pro další úředníky. Avšak zvyšování počtu pracovních pozic navyšuje také náklady na platy úředníků finanční správy, a to vede i ke zdražování celé správy státu. Vedení citlivých dat v elektronické podobě o daňových poplatnících však může být také zneužito hackery, ale to riziko vždy bude a správa jistě dělá vše proto, aby se jakákoliv rizika minimalizovala. Dle průzkumu veřejného mínění o finanční správě, který jsem provedla, by daňoví poplatníci uvítali možnost podávat daňová přiznání elektronicky, ale také by uvítali snazší a lepší přístup k informacím.

5. 2. 1 Organizační řád Finanční správy ČR

Důležitým předpisem uvnitř finanční správy je organizační řád, který stanovuje orgánům finanční správy jejich působnost a pravomoc. Upravuje také vnitřní organizační strukturu například Generálního finančního ředitelství a dalších orgánů finanční správy. Některé kompetence orgánů se zachovaly z doby před zavedením zákona o Finanční správě České republiky do našeho právního řádu. Tímto zákonem tak byla spíše jen upravena organizace a složení úřadů.

Generální finanční ředitelství (dále jen „GFŘ“) je tedy dle zákona a organizačního řádu postaveno jako nadřízený orgán Odvolacímu finančnímu ředitelství a finančním úřadům. Uvnitř struktury GFŘ je v čele generální ředitel, dále uvnitř struktury nalezneme pracovní a poradní orgány. Pracovními orgány jsou Porada vedení GFŘ a Porada s ředitelem orgánů finanční správy, poradním orgánem je pak Kolegium generálního ředitele. Dále do vnitřní struktury patří bezpečnostní ředitel, kárná komise, kromě toho zde nalezneme i několik sekcí a oddělení v přímé řídicí působnosti generálního ředitele. Sekcemi jsou například sekce právní, řízení úřadu, informatiky, ekonomiky, personální a odděleními pak bezpečnosti či architektury úřadu, nalezneme zde také kancelář generálního ředitele či odbor interního auditu a vnitřní kontroly. Sekce se dále dělí na různé odbory a ty zase na další oddělení.⁵⁸

Vnitřní struktura GFŘ je opravdu rozmanitá a jistě zaměstná spoustu úředníků, ale přijde mi opravdu až přehnaně rozsáhlá. Možná se však pletu. Domnívám se totiž, že pro tak malou

---

⁵⁸ Finanční správa ČR. *Organizační řád Finanční správy ČR* [online]. Copyright © 2013 – 2018, Finanční správa [cit. 12.03.2018]. Dostupné na < http://www.financnisprava.cz/assets/cs/prilohy/fs-financni-sprava-cr/OR_FS_UZ_D7.pdf >.

zemi, jakou jsme my, je tu mnoho úředníků, kteří jsou možná i nadbyteční, ale jedná se o celkový stav úředníků, nejen ve finanční správě. Můj názor utvrzuje i provedený průzkum veřejného mínění, který ukázal, že si většina z dotázaných myslí, že je počet úředníků ve finanční správě dostatečný. Schéma vnitřní organizační struktury GFŘ a Finančního ředitelství najdete jako přílohu č. 3 k této práci.

Odvolací finanční ředitelství má v organizačním řádu samozřejmě také stanovenou svou vnitřní strukturu, která je rozdělena na sekce a odbory. Sekce nepřímých a přímých daní se dále člení na odbory a tyto pak dále na oddělení. Odbory, které jsou organizačním útvarem Odvolacího finančního ředitelství, jsou dále členěny na oddělení. Vnitřní struktura tohoto ředitelství mi nepřijde tak složitá a rozmanitá, jako je tomu u GFŘ.

6. Změny v praxi finanční správy v aktuální vývojové etapě

Ve své práci jsem nastínila vývoj finanční správy v rámci organizace, druhů daní a poplatků, kompetencí finanční správy, ale také některých právních předpisů. Po roce 1989 se změnila nejen organizace finanční správy a její kompetence, jako tomu bylo po celou dobu vývoje, ale i struktura daní. V podstatě máme pořád velké množství daní, ale jsou lépe uspořádány a jejich sazba je nejen regulována zákonem, ale i předpisy Evropské unie. Je dobré, že máme regulovanou hranici pro sazby daní a Česká republika si stojí v jejich výši oproti jiným členským státům docela dobře. Dle mého názoru není třeba daně dále zvyšovat nebo rozšiřovat, ale je třeba řádně provádět správu daní – urychlit proces jejich výběru, zvýšit důslednost výběru daní, snížit byrokracii v daňové oblasti a stát by měl ve státní správě dbát na maximální úspornost.

Vše je v dnešní době mnohem uspořádanější nejen v rámci organizace, ale i kompetencí finanční správy, občané tak vědí, na který úřad se obrátit. Avšak podle průzkumu, který jsem provedla elektronicky i osobně, tak většina z dotázaných si myslí, že je počet úředníků ve finanční správě velký, a tedy i dostatečný. Kompletní výsledky z průzkumu rozepíšu v závěru práce a grafické znázornění výsledků najdete v přílohách práce.

6.1. Elektronická evidence tržeb

Výrazným rozšířením kompetence finanční správy je podle mě zavedení elektronické evidence tržeb neboli EET pro „boj“ proti šedé (stínové) ekonomice. Stát tím chce zamezit podnikatelům, kteří obcházeli určitým způsobem výběr daní tím, že ne všechny tržby evidovali, aby ve své činnosti dále pokračovali, a tak je stát chce svým způsobem, jak pokárat, tak i napravit. Za peníze vybrané do státního rozpočtu se pak zvýší důchody či platy hasičům, policistům a lékařům a investuje se do nemocnic, škol a podobně. Takhle byla popsána elektronická evidence tržeb finanční správou před jejím zavedením v roce 2016. Dnes, v roce 2018, se důchody opravdu zvýšily, ale zřejmě ne tolik zásluhou EET. Zásluha EET se jistě projevila vyšší výnosností z daně z přidané hodnoty (dále jen „DPH“) do státního rozpočtu. Co se však po elektronické evidenci změnilo, jsou ceníky nejen v restauračních zařízeních, i když tam bezesporu nejvíce. A tak se ptám, opravdu má evidence tržeb takový dopad na náklady podnikatelů? Byl to pro finanční správu skutečně krok správným směrem? Pro finanční správu určitě, protože evidence vedená elektronicky a pokladny, které ihned odešlou údaje na finanční správu, usnadňují

nejen kontrolu pro výběr daní, ale jsou důležité i pro kontrolní hlášení u plátců daně z přidané hodnoty.⁵⁹

Ještě před tím, než si podnikatel zařídí elektronickou evidenci, především pokladnu nebo program, musí vyřídit spoustu jiných záležitostí, aby všechno bylo, jak má. Jako první si podnikatel musí zažádat o tzv. autentizační údaje, jinak řečeno přihlašovací jméno a heslo, dále se s těmito údaji musí přihlásit na daňový portál, kde se mu zobrazí údaje o certifikaci a po zavedení evidence i přehled tržeb. Do systému pak zadá údaje o všech svých provozovnách, ke kterým získá jednotlivá čísla. O certifikaci je však nutné si požádat a její vydání je bezplatné. Poté, co je obdrženo certifikát, je nainstalován do pokladny a s elektronickou evidencí může začít.⁶⁰

Dle mého názoru, pokud si podnikatel zařídí výše zmiňované věci v dostatečném předstihu, ne na poslední chvíli, tak snad nemůže nastat žádná překážka v provozování podnikání. Díky navýšení výnosu do státního rozpočtu je EET přínosem, a jelikož jde o elektronickou evidenci, tak ani tolik nezatěžuje byrokracii a zamezilo se i krácení tržeb.

V rámci svého průzkumu jsem se ptala i na to, zda lidé souhlasí se zavedením EET. Výsledek byl pro mě osobně překvapivý, jelikož většina z dotázaných s EET souhlasí, ale jde o rozdíl jen několik málo procent.

6. 2. Zajišťovací příkazy

V této podkapitole chci zjistit, zda právní úprava zajišťovacích příkazů je jasná a bezchybná a proč došlo k jejímu chybnému použití, případně zneužití finanční správou. Dle zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, mají zajišťovací příkazy, které jsou vydány spolu s exekučními příkazy, v podstatě exekuční titul ihned, jakmile jsou vydány. Tato úprava zajišťování daní se mi z pohledu státu zdá být dobrá, pokud si opravdu finanční správa „došlápne“ na podnikatele, kteří při finanční kontrole neměli vše v pořádku a nespolupracovali, tak jak by měli. Ale z pohledu podnikatelů, kteří spolupracují s finančním úřadem i v rámci finančních kontrol, je to pro podnikatele velice nevýhodné, dovolím si napsat, že je to pro tu danou firmu až likvidační. Pokud je vydán příkaz, tak daná částka musí být uhrazena do tří pracovních dnů správci daně. Když je však částka příliš vysoká, například už okolo jednoho milionu korun, kde má podnikatel peníze do tří pracovních dnů sehnat? V tomto ohledu byl §167 až 169 daňového řádu sestaven na úkor všech poctivých podnikatelů. Avšak někteří podnikatelé, kterým byly zajišťovací příkazy vydány, se obrátili na Krajské soudy, případně až na Nejvyšší správní soud a spor s finanční správou vyhráli. K nějaké konkrétnější kauze se ještě jistě

---

⁵⁹ Proč evidence tržeb? | etržby. etržby - *elektronická evidence tržeb* [online]. Copyright © 2016 – 2017, Finanční správa [cit. 05.03.2018]. Dostupné na <<http://www.etrzby.cz/cs/proc-e-trzby>>.

⁶⁰ Zákon č. 112/2016 Sb. o elektronické evidenci tržeb, ve znění pozdějších předpisů

dostanu.⁶¹ Kvůli nedokonalostem zajišťovacích příkazů byl Generálním finančním ředitelstvím vydán metodický pokyn, aby tak každý zajišťovací příkaz obsahoval i řádné odůvodnění, proč je vydáván. V posledních letech bylo právě několik zajišťovacích příkazů zrušeno soudem kvůli tomu, že nebyly dostatečně odůvodněny či byly nepřiměřené k dané situaci podniku. Mnoho podnikatelů se tak dostalo do insolvence, tedy neschopnosti splácet.⁶² Uvedu tedy konkrétní příklad, kdy byl vydán zajišťovací příkaz firmě bez předchozího upozornění. V podniku probíhala finanční kontrola a veškeré podklady, které bylo potřebné finančnímu úřadu předložit, podnik vždy měl a s kontrolory spolupracoval. Po vydání zajišťovacího příkazu podnikatel částku uhradil, ale musel si na ni půjčit od známých, rodiny a přátel, protože firemní bankovní účet mu byl zablokován. Podnikatel se však obrátil na Krajský soud v Brně, který daný příkaz vyvrátil, zrušil a rozsudkem stanovil povinnost finanční správě, aby danou částku vrátila. Finanční správa ale tvrdí, že částku nehodlá vrátit, takže tato bude nejspíš vyplacena z peněz daňových poplatníků. Finanční správa se s rozsudkem nechtěla srovnat, a proto zvažovala podání kasační stížnosti k Nejvyššímu správnímu soudu, ta však nemá odkladný účinek.⁶³ Na základě tohoto případu bych vytkla úředníkům finanční správy jejich zřejmé opomenutí upozornit a opomenutí zásady poučovací před vydáním zajišťovacího příkazu, protože právní úprava je v této souvislosti jasná.

Jak je vidět, tyto změny, které svým způsobem rozšířily kompetence finanční správy, nepomáhají úředníkům finanční správy tak, jak by měly. Úředníci z finančních úřadů už jsou dokonce i napadáni při provádění kontrol dodržování elektronické evidence tržeb. Na druhou stranu je elektronická evidence tržeb přínosná díky navýšení státního rozpočtu výnosy z DPH, díky navýšení státního rozpočtu se pak dále může navyšovat i kvalita služeb veřejnosti. Co se týče zajišťovacích příkazů, ty se mi nejeví jako přínosné a potřebné, jelikož by stačil vydat exekuční příkaz, tím by se snížila i byrokracie ve správě.

Dle mého názoru, by úředníci finanční správy měli být více zaškoleni v oblasti práva. Tento dojem mám však jen díky zmiňovanému případu zajišťovacích příkazů. Úplně jinou zkušenost s úředníky finanční správy, a to velice kladnou, má jedna z dotázaných v rámci mého osobního průzkumu veřejného mínění o finanční správě. Paní je osobou podnikající a proběhla u ní finanční kontrola, troufám si napsat, že naprosto kvalitně. Úředníci přišli, nakoupili si zboží, následně se prokázali svými průkazy, že jsou z finančního úřadu, nafotili si pokladnu,

---

⁶¹ Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

⁶² PROCHÁZKOVÁ, Jiřina. *Zajišťovací příkazy – saga pokračuje* [online]. epravo.cz; 8. ledna 2018 [cit. 11. března 2018]. Dostupné na < <https://www.epravo.cz/top/clanky/zajistovaci-prikazy-saga-pokracuje-106874.html> >.

⁶³ SLONKOVÁ, Sabina. *Finanční správa prohrála další soud o zajišťovacích příkazy* [online]. neovlivni.cz; 10. listopadu 2017 [cit. 11. března 2018]. Dostupné na < <http://neovlivni.cz/financni-sprava-prohrala-dalsi-soud-o-zajistovaci-prikazy/> >.

prostřednictvím, které probíhá EET, zkontrolovali, zda byla tržba skutečně zaevidována a poučili paní o jejích právech a povinnostech. Takto by jistě měly probíhat kontroly na celém území naší republiky. U dalších dotázaných z většiny buď kontrola neproběhla, nebo proběhla spíše kladně než negativně.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo především zachytit vývoj finanční správy na území České republiky v rámci její organizace, její právní úpravy během celého vývoje, ale také vymezit pozitiva a negativa a zhodnotit efektivitu a hospodárnost finanční správy v porovnání se současností. Dalším cílem také bylo zjistit, jaké má veřejnost mínění o Finanční správě České republiky. Myslím, že cíl bylo dosaženo, avšak cíl „veřejného mínění“ a výsledek průzkumu ještě shrnu v tomto závěru. Finanční správu vidím nejen jako souhrn institucí, ale i jako „správce daní,“ proto v práci vymezuji i daně (jako předmět kompetencí finanční správy) a jejich vývoj napříč jednotlivými historickými etapami.

V práci zachycuji finanční správu od 17. století, kdy se v roce 1620 udála bitva na Bílé hoře. Po této bitvě bylo důležité, aby jednotlivé státy měly kvalitní vojska. Toto však stálo mnoho peněz, a tak se objevuje správa a zvyšování daní. Marie Terezie byla dle mého názoru dobrou panovnicí, která díky svým poradcům vytvořila a vydala několik reforem, v čemž pokračoval i její syn Josef II. Organizace finanční správy tehdejší doby byla nadčasová a velice dobrá, ale v této době se spíše myslelo na rozpočet pro vojsko než pro celou zemi. V celé historii bylo také více úniků na daních, to se však v průběhu celého vývoje správy mění k lepšímu a stále je co vylepšovat.

V práci zachycuji také to, jak se finanční správa spojovala a zase rozdělovala se správou politickou, což hodně ovlivňovalo to, kdo byl zrovna u moci a jaké zastával názory. Právě v 19. století se pak naštěstí zavedlo volební právo, takže si občané mohli vybrat, koho k moci dostanou. Avšak v době okupace německými vojsky v letech 1938 až 1945 si občané volit nemohli. Správa daní také byla dosti roztržštěná, i když se finanční správa sjednocovala. Domnívám se, že v dnešní době je vše uspořádané a máme ve správě určitý systém, který není tak složitý. Po 2. světové válce se dostali k moci komunisté a až do roku 1989 zde byla určitá „umělá“ možnost volit. V tomto období i organizace finanční správy byla omezena režimem. A po sametové revoluci došlo k budování státu, a tedy i finanční správy, do takové podoby, jakou ji známe dnes. Díky této době jsme se poučili právě v oblasti toho, koho si volíme a kdo nám pak ovlivní budoucnost.

Dnešní doba má také své chyby, vše je vedeno v elektronické podobě, samozřejmě něco i v tištěné formě, a elektronická agenda může být zneužita hackery. Ve své práci tuto možnost jejího zneužití zmiňuji i v rámci EET. Vždy bychom se však měli poučit z chyb našich předchůdců a v budoucnu je neopakovat.

Jak jsem již zmiňovala, součástí práce byl také můj průzkum veřejného mínění o Finanční správě ČR. Mým cílem bylo dotázat se alespoň 30 osob. Tohoto cíle bylo dosaženo, protože

dotazník vyplnilo celkem 45 osob. Průzkum byl proveden formou dotazníku o 11 otázkách, z toho 2 byly otevřené. V příloze č. 4 k práci najdete grafické výsledky k 9 otázkám, na které dotázaní odpovídali formou „ANO – NE“ nebo „KLADNÉ – ZÁPORNÉ,“ výsledek otevřené otázky, jak probíhala finanční kontrola, jsem již popsala v průběhu práce. Dotazníky byly čistě anonymní a ani jedna z otázek nebyla povinná k zodpovězení. První otázka byla, zda je dotázaný osobou podnikající. Většina z dotázaných však osobou podnikající nebyla. Dle dalších otázek mají tři čtvrtiny z dotázaných kladné zkušenosti s úředníky finanční správy, ale u otázky, zda úředníci jednali v souladu s etikou státních úředníků, na dostatečné profesionální úrovni, už byl počet nižší. U otázky týkající se zákonných postupů úředníků finanční správy, zda byly v souladu se zákony, odpověděly více než tři čtvrtiny kladně. Jen u 10% z dotázaných proběhla finanční kontrola, ale v otevřené otázce, jak vše probíhalo, byla odezva spíše kladná. Další otázkou bylo, zda si lidé myslí, že je výběr daní efektivnější/kvalitnější v rámci nově zavedených změn a více než polovina odpověděla, že ano. Zda lidé souhlasí se zavedením EET, jsem již zmiňovala v dané kapitole o evidenci tržeb. Lidé si, na základě dotazníku, myslí, že je počet úředníků ve finanční správě dostatečný a více než polovina si myslí, že je počet úředníků ve finanční správě velký. Poslední otázka zněla: „Jaké změny byste ve finanční správě uvítal/a?“ Mezi nejčastější odpovědi bylo jednodušší daňové přiznání, dále méně byrokracie, jednodušší daňové zákony, více informací a pomoc v oblasti vyplňování ročního zúčtování daní, větší pomoc s vysvětlením práv a pravidel. Lidé by také uvítali v rámci finanční správy odborně proškolené úředníky, kteří nabytou zkušenost prokonzultují s veřejností.

Kdyby se daňová byrokracie snížila, mohlo by to vývoji prospět v tom směru, že by to uvítali nejen podnikatelé, ale i občané, kteří nemají někdy tolik času, aby ho trávili v prostorách úřadů. Možná by se tím snížil i počet úředníků, a došlo by tak i ke snížení nákladů spojených s platy úředníků. Zda, se bude vývoj správy ubírat správným směrem, také ovlivní složení našich zákonodárců, které si však my, občané, volíme. Finanční správa má široké pravomoci, ale nemyslím si, že by se měly dále rozšiřovat, spíše některé odebrat. Úředníci by spíše tedy měli rozšířit své kvalifikace a znalosti právních předpisů v oblasti správy daní, aby tato správa byla opravdu kvalitní. A tedy i zákonodárci by měli lidem ukázat, že dokáží sestavit kvalitní právní předpisy v různých oblastech, kterým porozumí nejen odborníci.

Doufám, že má práce bude přínosná pro budoucí finanční správu, a požadavky daňových poplatníků tak jednou budou vyplněny.

Použité zdroje

Monografie

1. KOŽEŠNÍK, Jaroslav, ŠTĚPÁNEK, Miroslav. *Ilustrovaný encyklopedický slovník. III. díl Pro* – ř. Praha: ACADEMIA, nakladatelství Československé akademie věd, 1982. 975 s.
2. SCHELLE, Karel. *Základy správního práva a veřejné správy*. Ostrava: KEY Publishing, 2008. 204 s.
3. MRKÝVKA, Petr. *Finanční správa*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 192 s.
4. MRKÝVKA, Petr. *Finanční právo a finanční správa*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 404 s.
5. SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3., aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 497 s.
6. HANUŠ, Jaromír a kol. *Správa daní jak ji neznáte, aneb, Práva a povinnosti podnikatele vůči finančnímu úřadu a naopak*. 3. přeprac. vyd. Ostrava: Mirago, 1999. 328 s.
7. BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upravené vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 519 s.
8. HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. 568 s.
9. SCHELLE, K. *Vývoj české veřejné správy*, Ostrava: KEY Publishing, 2008. 432 s.
10. SCHELLE, K. *Vývoj veřejné správy v letech 1848 – 1990*. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 430 s.
11. KOCOUREK, Ludomír. *Správa v českých zemích a v Československu v letech 1848-2005: historický přehled*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. 105 s.
12. SOUKUP, Ladislav a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Leges, 2010. 640 s.
13. BAKEŠ, Milan a kol. *Československé finanční právo*. Praha: Ústav státní správy, 1987. 163 s.
14. GRŮŇ, Lubomír. *Finanční právo a jeho instituty*. 3., akt. a dop. vyd. Praha: Linde, 2009. 335 s.

Právní předpisy

1. aktuální znění: zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky
2. aktuální znění: zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty
3. historická verze: dekret č. 91/1945 Sb., o obnovení československé měny, ve znění zákona č. 67/1949 Sb. účinnému ke dni 15. března 1949
4. historická verze: zákon č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, v původním znění před novelizacemi

5. aktuální znění: zákon č. 112/2016 Sb., o elektronické evidenci tržeb
6. aktuální znění: zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád

Internetové zdroje

1. VESELÝ, Josef. *543. schůzka: Reformy ano. Ale opatrně* [online]. rozhlas.cz, 12. května 2012 [cit. 13. ledna 2018]. Dostupné na <http://www.rozhlas.cz/toulky/vysila_praha/zprava/543-schuzka-reformy-ano-ale-opatrne--1044943>.
2. Kompetence a činnost územních pracovišť finančních úřadů | Územní pracoviště | Orgány finanční správy | Finanční správa. *Finanční správa* [online]. Copyright © 2013 [cit. 01.03.2018]. Dostupné na <<http://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/organy-financni-spravy/uzemni-pracoviste/kompetence-a-cinnost-uzemnich-pracovist>>.
3. Finanční správa ČR. *Organizační řád Finanční správy ČR* [online]. Copyright © 2013 – 2018, Finanční správa [cit. 12. března 2018]. Dostupné na <http://www.financnisprava.cz/assets/cs/prilohy/fs-financni-sprava-cr/OR_FS_UZ_D7.pdf>.
4. Proč evidence tržeb? | etržby. *etržby - elektronická evidence tržeb* [online]. Copyright © 2016 – 2017, Finanční správa [cit. 5. března 2018]. Dostupné na <<http://www.etrzby.cz/cs/proc-e-trzby>>
5. PROCHÁZKOVÁ, Jiřina. *Zajišťovací příkazy – saga pokračuje* [online]. epravo.cz; 8. ledna 2018 [cit. 11. března 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/zajistovaci-prikazy-saga-pokracuje-106874.html>>.
6. SLONKOVÁ, Sabina. *Finanční správa prohrála další soud o zajišťovací příkazy* [online]. neovlivni.cz; 10. listopadu 2017 [cit. 11. března 2018]. Dostupné na <<http://neovlivni.cz/financni-sprava-prohrala-dalsi-soud-o-zajistovaci-prikazy/>>.

Abstrakt

Má práce je zaměřena na organizaci, právní předpisy a celkový historický vývoj finanční správy od roku 1620 až po současné dění včetně kauz elektronické evidence tržeb či zajišťovacích příkazů. Na samotném počátku práce však nalezneme vymezení některých důležitých pojmů jako například „finanční správa“ či „finanční úřad.“ Následně práce zkoumá předpisy vytvořené během jednotlivých historických období, vývoj během světových válek a za období komunistického režimu do jeho pádu až po současnost. V práci je zachycena správa daní a jejich rozdělení. Práce především hledá klady a zápory finanční správy na základě porovnávání platných právních předpisů s předpisy dob minulých. Práce je tedy zpracována na základě odborné literatury, internetových stránek Finanční správy České republiky a rozboru právních předpisů metodou de lege ferenda. Výsledkem práce je nejen vyhodnocení celkového vývoje finanční správy, ale také posouzení, jakým směrem by se finanční správa měla ubírat do budoucna.

Abstract

My thesis is focused on the organization, legislation and overall historical development of financial management since 1620 to current events, including the case of electronic records of sales and security commands. At the beginning of the thesis, however, some important concepts such as "financial management" or "financial office" are defined. Subsequently, the thesis examines the regulations created during the various historical periods, the development during the world wars and during the period of communist regime until its fall to the present. In the work, tax administration and their distribution are captured. In particular, the thesis seeks the pros and cons of the financial management on the basis of comparison of the valid legal regulations with the regulations of the past. This work is based on professional literature, on the website of the Financial Management of the Czech Republic and on the analysis of legal regulations in the form of de lege ferenda. The result of the thesis is not only an evaluation of the overall development of financial management, but also an assessment of the direction in which the financial management should go in the future.

Klíčová slova

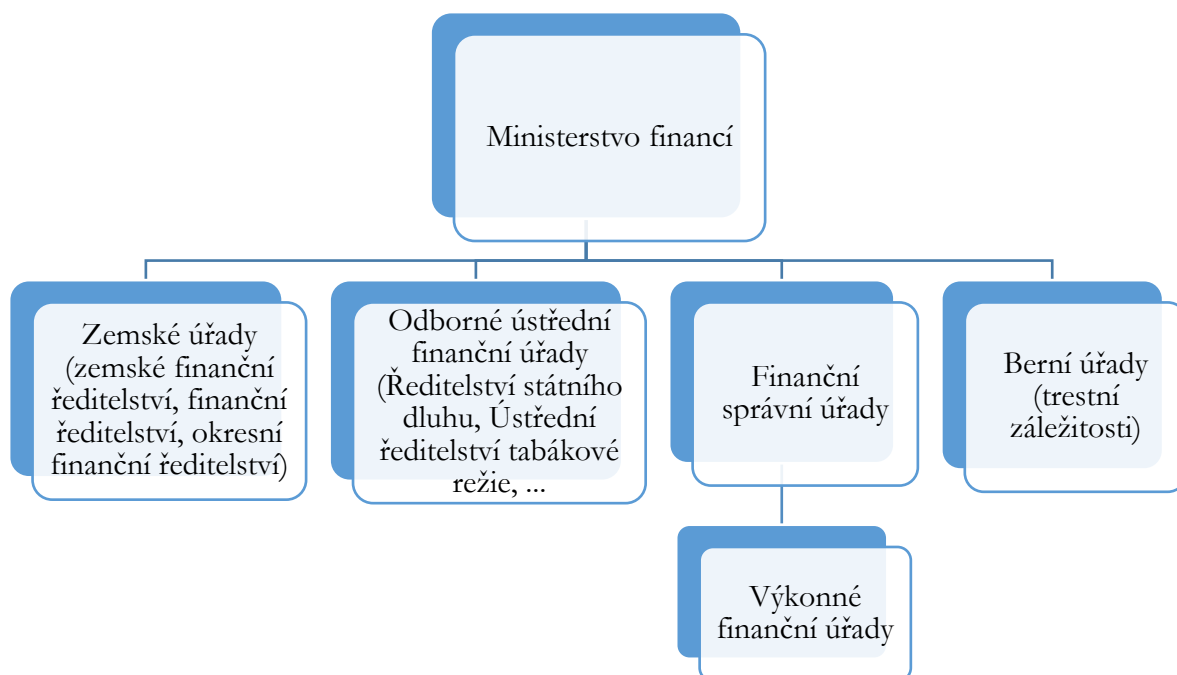
- Správa daní,
- finance,
- finanční správa,
- historie finanční správy,
- organizace finanční správy.

Keywords

- Tax administration,
- finance,
- financial management,
- history of financial management,
- the organization of financial management.

Příloha č. 1:

Schéma organizační struktury finanční správy v letech 1914 – 1937

Zdroj: Vlastní schéma vytvořené na základě zjištěných skutečností

Příloha č. 2:

Organizační struktura finanční správy v letech 1949 – 1989

Zdroj: Vlastní schéma vytvořené na základě zjištěných skutečností

Organizační struktura finanční správy po roce 1989 do roku 2011

Zdroj: Vlastní schéma vytvořené na základě zjištěných skutečností

Současná podoba organizační struktury finanční správy

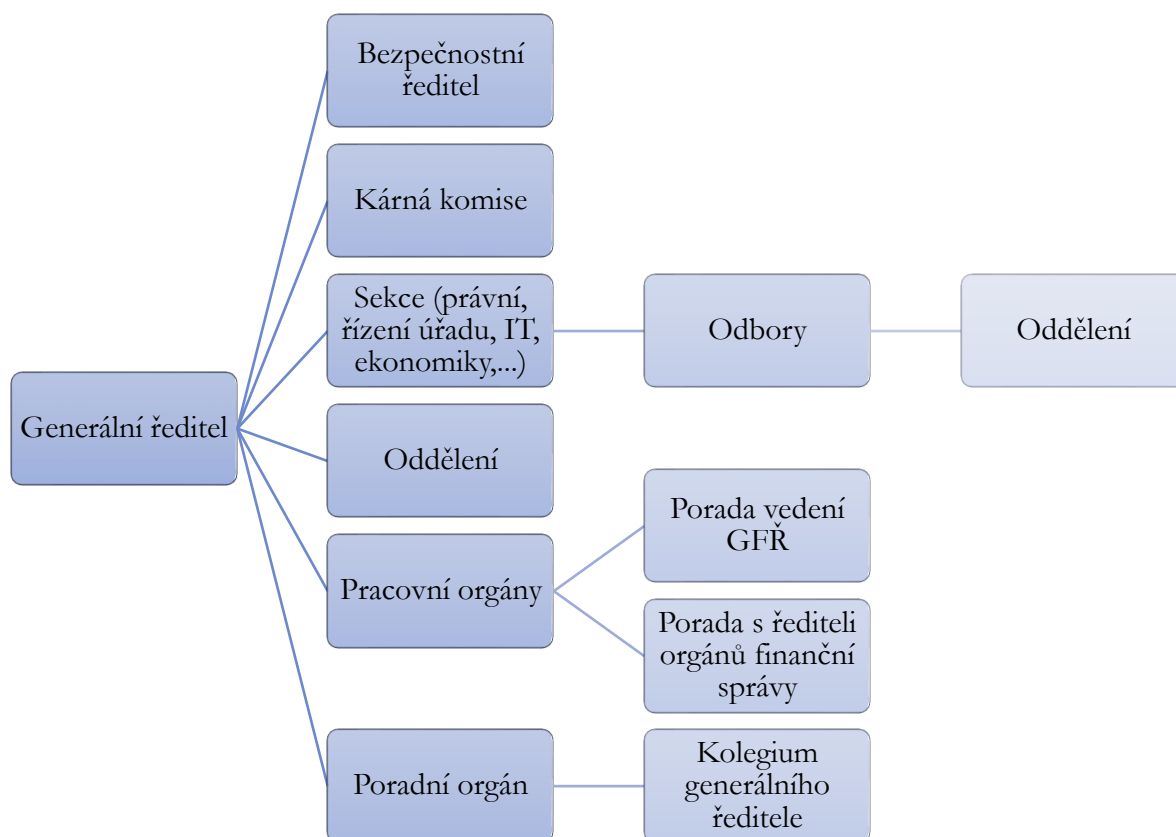

Zdroj: Vlastní schéma vytvořené na základě zjištěných skutečností

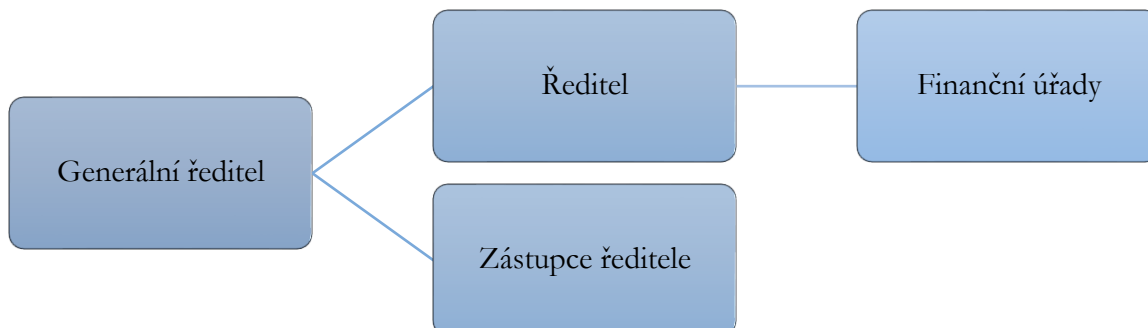
Příloha č. 3:

Schéma vnitřní organizační struktury Generálního finančního ředitelství

Zdroj: Vlastní schéma vytvořené na základě zjištěných skutečností

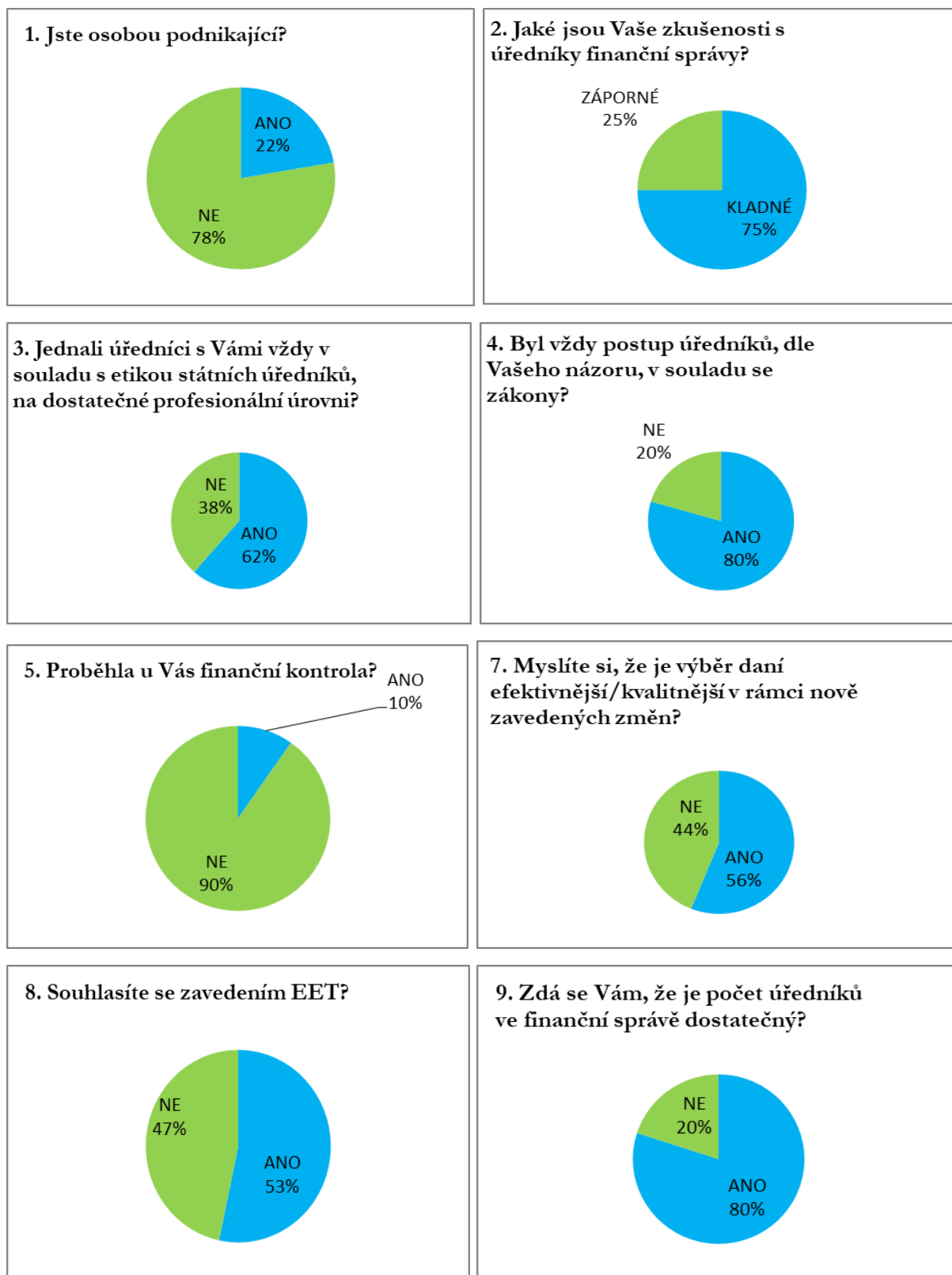
Schéma vnitřní organizace Finančního ředitelství (1990 – 2011)

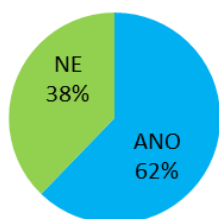
Zdroj: Vlastní schéma vytvořené na základě zjištěných skutečností

Příloha č. 4:

Grafické výsledky průzkumu veřejného mínění o Finanční správě České republiky

10. Zdá se Vám, že je počet úředníků ve finanční správě velký?

Zdroj: Vlastní grafy vytvořené na základě zjištěných výsledků z průzkumu